

BARANGOLÁS
AZ E-KÖNYVEK
BIRODALMÁBAN
Milyen legyen az elektronikus könyv?

*Készítették: Névény Tibor és Széll Ildikó
PPKE I. évf. kiadói szerkesztő hallgatók, közösen*

BEVEZETŐ

Az elektronikus könyv valamilyen elektronikus (digitális) formában tárolt adathalmaz (szöveg-file, hipermédia rendszer stb.), amelynek megtekintése elektronikus eszközökkel lehetséges (számítógép, vagy erre a célra fejlesztett kézi elektrókinus eszközökkel – netbook, pda – de akár mobiltelefon).



Megpróbáltuk összefoglalni és bemutatni az elektronikus (digitális) könyvek főbb jellemzőit, és kezelhetőségüket párhuzamot vonva a hagyományos könyvvel. A hangsúlyt olyan **tudományos és szakmai könyvek, tankönyvek** elektronikus közlési-, megvalósíthatósági szempontjaira helyeztük, amelyek a szöveges irodalmi, szépirodalmi munkákkal összehasonlítva sokkal inkább tartalmazhatnak multimédiás elemeket. Tehát nem csak nyomtatott dokumentumok közlésére, hanem nyomtatásban nem reprezentálható és terjeszthető elemeket is tartalmaz.

AZ ELEKTRONIKUS KÖNYV (e-Book)

I. AZ ELEKTRONIKUS KÖNYV TARTALMA

Olyan adathalmazokat és információkat is tartalmaz, amelyeket az „információs társadalom előtti” időben, nyomtatott formában, könyvekben jelentettek meg.

A könyvek hiánytalanul átalakíthatók elektronikus könyvekké, de az elektronikus könyvek nyomtatásra való átdolgozása csak részben lehetséges, ugyanis az elektronikus könyvek tartalmazhatnak:

1. **többnyelvű** szöveget, szövegrészeket,
2. táblázatokat, egyenleteket,
3. ábrákat, képeket ,
4. animációkat,
5. hangokat,
6. filmeket, csatolt **digitális** állományokat.

1. SZÖVEG

Az elektronikus könyvek egyik alapvető eleme – a nyomtatott könyvekhez hasonlóan – a **szöveg**, amelynek jellemző és meghatározó tulajdonságai a következők:

- a szöveg által képviselt **tartalom színvonala** határozza meg a könyv értékét,
- a szöveg megfelelő **tagoltsága** segíti a könyvön belüli tájékozódást (fejezetek, alfejezetek), könnyíti annak értelmezését (bekezdések, szakaszok, felsorolások, kiemelések),
- a szöveg (számozott) **fejezetekre** bontása a legfontosabb tájékozódási alap,
- a szövegben elhelyezett **bekezdések** a tagolás fontos eszközei,
- a számozott vagy jelölt **felsorolások** segítik az összetartozó elemek együttes áttekintését, kiemelik a lényegét,
- a szövegben elhelyezett **kiemelések** (más betűtípusok, más színek, bold, kurzív vagy aláhúzott részek) segítik az olvasó tájékozódását,

- a szöveg **színe** az olvashatóság nagyon fontos (elektronikus könyveknél a háttértől jól elkülönülő legyen),
- A **betűméret** megválasztása elektronikus könyvnél – a nyomtatott könyvhöz képest – nem ad pontos fizikai méretet, mivel a képernyők különböző méretűek és különböző felbontású üzemmódon jelenítik meg az adott szöveget. Célszerű az általános szövegrészeket 12 pt betűmérettel (vagy a HTML-ben 3-as méret) megjeleníteni (a böngésző programok megjelenítési méretét a felhasználó általában egyénileg is beállíthatja),

2. TÁBLÁZATOK EGYENLETEK

A műszaki és tudományos témákat feldolgozó elektronikus könyvek szinte minden esetben tartalmaznak különböző **táblázatokat**, amelyek összehasonlítható formában mutatják be a kívánt eredményeket, így jól használhatók akár témák összefoglalására is. A táblázatok és azok összeállításának jellemzői:

- tartalmazhatnak számadatokat, szövegeket, ábrákat, képeket és ezekből kiinduló **hivatkozásokat**,
- A táblázat **címe** egyértelműen és röviden meghatározza annak tartalmát, így segítve a keresést és **azonosítást**. A táblázatok egyértelmű azonosítása elengedhetetlen ahhoz, hogy más fejezetekben és más dokumentumokban hivatkozni lehessen rájuk.
- esztétikus, ha a **betűméret** is a szöveggel megegyező (egységes oldalkép),
- célszerű a törtek és képletek, nyomtatott kiadványokban megszokott szabályos és arányos külalakjához alkalmazkodni (egyenletek akár ábraként is beszurhatók),

3. ÁBRÁK, KÉPEK

Az elektronikus könyvek „olcsón” biztosítják a **színes** megjelenítés lehetőségét, így az ábrák esztétikusabbá és egyben szemléletesebbé válhatnak. A felhasznált színek számát semmi nem korlátozza, ezért célszerű minél gyakrabban alkalmazni különböző képeket a dolgok szemléletes bemutatására.

- a megjelenített képek **minősége** alapvetően meghatározza a kiadvány minőségét is, ezért törekedni kell a tökéletes képminőségre,
- online olvasás során a képek **tárolási mérete** határozza meg azok letöltési idejét, melyből következik, hogy a tárolási méretet **minimalizálni** kell, lehetőleg a minőség megtartása mellett,
- Az ábrák **formátuma** azok tárolási méretét és megjelenítési minőségét is meghatározza. A kis tárolási méret **gyors** letöltést tesz lehetővé, illetve **gyorssá** teszi az interneten keresztül történő online olvasást.
- az ábrákat színszámra optimalizált **GIF** (*.gif) vagy **JPEG** (*.jpg) formátumban célszerű tárolni, amely kis méretet és elfogadható megjelenítési minőséget tesznek lehetővé. (komolyabb képszerkesztő programok esetében a tömörítési szint, és a minőség egyaránt beállítható.)

A képeken a megmutatni kívánt **részletek** utólagos munkálatokkal kiemelhetők (nyilak, keretek, feliratok), valamint a nem kívánatos részletek eltüntethetők.

4. ANIMÁCIÓK

Az animáció **tulajdonképpen egymás után megjelenített ábrák vagy képek sorozata**, amivel mozgófilmszerűen, folyamatában mutatja be a történéseket. A műszaki és tudományos művekben számos esetben használják az egyes állapotokat bemutató ábraszorozatok mellett.

Az animációk elkészítéséhez előzőleg **meg kell rajzolni** az egyes megjelenítési fázisoknak megfelelő, **azonos** méretű ábrákat, majd egy arra alkalmas segédprogrammal létrehozható maga az animáció. Animáció készítő segédprogramok például: Advanced GIF Animator, GIF Animator. Az animációkat az **ábrákkal** megegyezően kell kezelni, így jellemzőiket is ennek megfelelően kell beállítani.

5. HANGOK

Az elektronikus könyvek részeként vagy mellékleteként **hanganyagok** is tárolhatók, illetve lejátszhatók. A tudományos és műszaki könyveknél a hanganyagok általában hivatkozásokkal érhetőek el (nem háttérzeneként), ha azt az olvasó meg kívánja hallgatni.

- a **hangminőség** messze meghatározza a „hangos” elektronikus könyv minőségét is, ezért a minél jobb hangminőségre kell törekedni,
- a hanganyag **tárolási mérete** meghatározza annak online felhasználhatóságát ezért a gyors átvitelhez mindenképpen szükséges valamilyen tömörítési eljárás,
- mivel a hanganyag **formátuma** határozza meg a tárolási méretet adott hangminőség esetén, ezért célszerű a legelterjedtebb **MP3** (*.mp3) veszteséges tömörítési eljárást használni, amelynél a kívánt hangminőség beállítható,

6. FILMEK, DIGITÁLIS ÁLLOMÁNYOK

Egyes kísérletek, folyamatok, események csak **filmen** mutathatók be igazán szemléletesen. Az elektronikus könyvek csatolt **fájlként** tartalmazhatnak különböző méretű és formátumú filmeket. A jó minőségű filmkészítés magas szintű felkészültséget igényel, így komoly kihívást jelent a könyvek készítőinek. Persze számos esetben az elvégzett kísérletekről már eleve készülhet valamilyen filmfelvétel, ami megkönnyíti az adaptációt.

- a film **tárolási mérete** meghatározza annak online felhasználhatóságát, (a jelenleg általánosan használt nagyobb sáv szélességek mellett célszerű a minőség magas szinten tartása, de a gyors átvitelhez mindenképpen szükséges valamilyen tömörítési eljárás)
- a filmek **kép- és hangminősége** meghatározza az elektronikus könyv minőségét is, ezért minél jobb felvételekre kell törekedni,
- A filmek **formátuma** határozza meg a tárolási méretet adott minőség esetén. Célszerű valamelyik elterjedt veszteséges tömörítési eljárást használni, amelynél beállítható a kívánt minőség. Például: Windows Media Video (*.wmv) vagy MPEG4 (*.mpg).

A könyv mellékleteként elhelyezhetők bármilyen típusú és tartalmú **fájlok** is. Ezek célszerűen egy-egy szövegek között hivatkozással érhetőek el és azonnal futtathatók vagy az olvasó gépére menthetők, attól függően, hogy **programfájlról** vagy valamilyen **adatfájlról** van-e szó.

A csatolható fájlok főbb típusai:

- a könyv oldalain nem megjelenő ábrák, képek (például: *.cdr, *.tiff),
- a könyv oldalain nem megjelenő főleg szöveges dokumentumok, programlisták (például: *.txt, *.doc, *.pdf),
- futtatható programok,
- a könyv egy bizonyos oldalának bizonyos területén futó program (például: Flash animáció, Java alkalmazás),
- lejátszható hangfájlok,
- lejátszható filmek.

II. ELEKTRONIKUS KÖNYVEK HASZNÁLATÁRA VONATKOZÓ FŐBB SZEMPONTOK

A könyvön belüli **navigáció** biztosítja a fellelni kívánt adat, illetve ismeret megtalálását. Ahhoz, hogy egy nagyobb terjedelmű elektronikus könyv jól használható legyen, fejlett navigációs jellemzőkkel kell rendelkeznie. Az ezt biztosító eszközök:

- Bármely oldalról elérhető többszintű aktív tartalomjegyzék,
- Beszédes fejezetcímek,
- A fejezetek közötti kereszthivatkozások,
- Átfogó keresési lehetőség,
- Oldalon belüli keresési lehetőség,
- Megfelelő oldalméret,

A műszaki és tudományos művek elengedhetetlen része a **tartalomjegyzék**, amely:

- Lehetővé teszi a tartalom szerinti gyors keresést,
- A lehető legrövidebben összefoglalja a könyv tartalmát

Egy jó elektronikus tartalomjegyzék jellemzői:

- Külön hivatkozással minden oldalról elérhető,
- Minden címszava egyben hivatkozás is az adott fejezet azonnali megtekintéséhez,
- Nagyobb terjedelem esetén két részből áll: egy összefoglaló fejléc a főfejezetekkel és egy teljes részletességű felsorolás; a főfejezetcímek egyben hivatkozások is a részletes tartalomjegyzék egyes szakaszaira,
- Esetenként az oldalak szélén vagy tetején állandóan jelen van és böngészhető.

A nyomtatott és elektronikus kiadványok egyaránt tartalmaznak **hivatkozásokat**, amelyek más kiadványokra vagy azok részleteire utalnak (hivatkoznak). A hivatkozások forrásokat, kapcsolódó ismereteket és további témákat jelölnek ki az olvasó számára. (Nyomtatott könyvek esetében a leggyakoribb hivatkozás-fajta az irodalomjegyzék.)

Az elektronikus könyvek esetében a hivatkozások egy másik típusa is megvalósítható, az úgynevezett **linkek**. Ezek olyan hivatkozások, amelyek segítségével a könyvön belül, illetve a könyvet tartalmazó hálózaton (elektronikus könyvtár, internet) belül tetszőleges oldal, sőt oldalon belüli rész (azonnal) előhívható.

Az elektronikus könyvekben szereplő hivatkozások (linkek) biztosíthatnak:

- oldalon belüli azonnali elérést,
- könyvön belüli azonnali elérést,
- más könyv részletének azonnali elérését,
- és elektronikus levél azonnali küldésének lehetőségét egy megadott e-mail címre.

Az elektronikus könyvek esetén könnyen megvalósítható a címszóra vagy szövegrészre való **automatikus keresés**. Az automatikus keresési lehetőség helyettesítheti a nyomtatott könyvek név-, és tárgymutatóját is, de emellett egy tudatosan szerkesztett tárgymutató gyorsabb és jobb keresési eredményeket adhat.

A keresés négy lehetséges szintje:

- a **lapon belüli keresést** a HTML-megjelenítők, a fejlettebb dokumentum olvasók és a szövegszerkesztők általában lehetővé teszik,
- a **könyvön belüli kereséshez** a HTML formátum esetében már külön, online használat esetében szerver oldalon futtatott keresőprogram szükséges,
- egy **könyvtáron belüli kereséshez** szükséges egy, a könyvtár teljes elektronikus állományát elérő keresőprogram,
- **Több könyvtárat** átfogó kereséshez szükséges az elektronikus könyvtárak állandó online kapcsolata és a könyvtárak kereső programjai közötti kommunikáció megvalósítása. Ehhez hasonlítható az interneten szabadon elérhető tartalmak (könyvek, cikkek, hirdetések, egyéni Web-oldalak keresése a jól ismert kereső programokkal: Google, Yahoo)
- a műszaki és tudományos területet felölelő elektronikus adathalmazban igazán eredményes keresést csak **tudatosan szerkesztett tárgymutatóval** lehet elérni.

A tudományos és műszaki irodalom esetében az ismeretek **aktualitása** (naprakészsége) fontos elvárás. Ez alapján a művek két típusba sorolhatók:

- A klasszikus természettudományos ismereteket tartalmazó művek, amelyek változtatás nélkül is időtállóak maradnak (például: általános matematika és fizika könyvek).
- Az új tudományos eredményeket és technikai megoldásokat bemutató művek, amelyek rövid időn belül elavulnak, illetve tartalmi frissítésük időnként szükségessé válik (például: számítástechnikai könyvek).

Az online olvasható elektronikus könyvek esetében a későbbi változtatás és szerkesztés viszonylag könnyű, így lehetőségessé válik:

- az észlelt hibák gyors **kijavítása**,
- egyes részletek **pontosítása**, átfogalmazása,
- és az anyag folyamatos **bővítése**,
- az utolsó **frissítés** dátumának szerepeltetése,
- valamint egy legalább három hónapra visszanyúló részletes **frissítési lista** összeállítása (a frissítés jellege szerint: javítás, bővítés, új fejezet, stb.).

Elektronikus könyvek egyes részleteinek **idézhetősége** a nyomtatott könyvekhez hasonló kérdéseket vet fel. Egy idézet szerepeltetéséhez normál esetben a **jogtulajdonos engedélye szükséges**. Ha az idézendő könyvhöz tartozik egy jogviszonyokat tisztázó állásfoglalás, akkor a szerint kell eljárni, de még egy szabadon felhasználható tartalom esetén is illik szerepeltetni az idézett munka szerzőjét, címét (kiadóját, a kiadás évét,) és web-címét.

Minden elektronikus könyvhöz célszerű tehát elkészíteni egy jogi állásfoglalást, amely az olvasókkal és felhasználókkal ismerteti a fennálló lehetőségeket.

Esetenként felmerül az elektronikus könyvek **jegyzetelhetőségének** igénye, amellyel hatékonyabbá tehető az ismeretek feldolgozása, elsajátítása. (A nyomtatott könyvek esetében lehetőség van a lényeg aláhúzással vagy más jelöléssel történő kiemelésére, széljegyzetek készítésére.)

Elektronikus könyvek esetében a jegyzetelés, a lényeg kiemelése megoldható egy külön szöveges fájl létrehozásával (általában *.txt), ahová a könyv részletei akár egy mozdulattal át is másolható.

Az elektronikus könyvek felhasználása során előnyt jelenthet azok **konvertálhatósága**, vagyis **formátumok** közötti átalakíthatósága. Például egy XML formátumú könyv, segédprogramokkal átalakítható Adobe PDF, HTML vagy egyéb formátumúra is, aszerint, hogy a felhasználó milyen igénnyel lép fel.

Az elektronikus könyvek **tárolási formátuma** határozza meg:

- a könyv tárolási méretét,
- a könyv felépítésének szervezhetőségét,
- és a könyv megjelenítésének lehetőségeit.

A következő táblázat a tudományos és műszaki kiadványok esetében alkalmazható elterjedtebb formátumokat ismerteti, néhány fontosabb jellemző tulajdonság megadásával:

Tulajdonságok	Formátumok			
	MS Word (* .doc)	Adobe PDF(* .pdf)	HTML (* .html)	DocBook XML (* .xml)
Kereshetőség	közepes	közepes	jó	kiváló
Hivatkozhatóság	közepes	közepes	kiváló	kiváló
Konvertálhatóság	nehéz	nehéz	közepes	könnyű
Oldalszélesség	fix	fix	dinamikus	dinamikus
Formázhatóság	jó	jó	kiváló	kiváló
Megjelenés	jó	jó	kiváló	kiváló
Támogatottság	rossz	közepes	kiváló	jó
Elterjedtség	nagy	olvasás – nagy írás – kicsi	hatalmas	közepes

A Word és PDF dokumentumok **kereshetősége** azért mondható csak közepesnek, mivel nem tartalmaznak az interneten való automatikus keresést segítő metaadatokat (kulcsszavak, szerzői, kiadói adatok). A HTML oldalak akár oldalanként más-más metaadatokat tartalmazhatnak, de ezek elhelyezése nem kötelező.

A Word és PDF dokumentumok **hivatkozhatósága** azért rosszabb, mert belőlük nem lehet egy másik Word vagy PDF dokumentum belső címszavára mutató közvetlen hivatkozást elhelyezni. A Word és PDF dokumentumok **konvertálhatósága** azért nehéz, mert a szoftverek újabb verziói felfelé nem kompatibilisek egymással és a szoftvergyártók nem is szeretnék, hogy a felhasználó az elkészült munkáit más programmal is feldolgozhassa. A HTML oldalak konvertálhatósága azért csak közepes, mert a HTML leírókód formázó utasításokat is tartalmazhat, amelyeknek nem minden formátum esetében található meg a megfelelő helyettesítése. Mivel az XML dokumentumokban külön fájlban van a tartalom és annak összefüggéseit, valamint a formázó utasításokat megadó adatsor, könnyen megvalósítható egy adott konvertálóprogram.

A Word és PDF dokumentumok **oldalszélessége** fix (általában nyomtatáshoz optimalizált), vagyis a dokumentumon belül állandó és nem átméretezhető, ezzel szemben a HTML és XML dokumentumok a felhasználó által kívánt bármely oldalszélességben megjeleníthetőek, ha ennek megfelelően lettek szerkesztve. (Például ez a HTML oldal az ablak átméretezésekor automatikusan átrendeződik, így jól olvasható akár fél képernyőn is, vagyis egyszerre több dokumentum is olvasható, összehasonlítható.)

A Word és PDF dokumentumok **formázhatósága** valamivel szűkebb, mint a HTML, XML (stíluslapokkal együtt) dokumentumoké, mivel az utóbbiak tartalmazhatnak automatikusan működő aktív területeket, szerver vagy kliens oldali programokat, eseménykezelést és keretrendszereket, valamint lehetővé teszik a dinamikus oldalszélesség-beállítást.

A Word és PDF dokumentumok **megjelenése** nagyon jó, de nélküli az eseménykezelés által adott jellemzőket, valamint a dinamikus oldalszélesség-beállítást.

A Word dokumentumok rossz **támogatottságát** a drága olvasó és szerkesztő program okozza, valamint az, hogy a Word valójában nem online dokumentumok nézegetésére, hanem nyomtatott dokumentumok szerkesztésére lett kifejlesztve. A PDF dokumentumokhoz ingyenes olvasóprogramot biztosít a fejlesztő cég, de írásuk, illetve szerkesztésük már csak egy drága programmal lehetséges. A HTML és XML dokumentumok szerkesztéséhez egy egyszerű szövegszerkesztő is elegendő, megtekintésüket számos böngészőprogram támogatja.

A Microsoft Word program különböző verzióinak hazai **elérhetősége**, viszonylag magas ára ellenére elég nagy, de ezek nagyrésze illegális másolat. A PDF-néző programok ingyenesen letölthetőek. A HTML dokumentumok megtekintéséhez használatos böngészőprogramok ingyenesek, az interneten elérhető web-oldalak nagy része különböző verziójú HTML oldalakból áll. Az XML dokumentumok egyre terjednek, de a régebbi böngészőprogramok még nem támogatják megjelenítésüket.

Az ideális elektronikus könyv:

- magas színvonalú, hiteles tartalommal rendelkezik,
- ingyenesen és tetszőleges időpontban online elérhető,
- elterjedt, a felhasználók számára könnyen kezelhető formátumú,
- nem üzleti célból szabadon (a forrás megjelölésével) felhasználható tartalmú,
- a hitelesség és aktualitás megőrzésére folyamatos a frissítése és a hibajavítása (emiatt kinyomtatása értelmetlen),
- fejlett belső navigációs képességekkel rendelkezik (aktív, bármely oldalról elérhető tartalomjegyzék, belső közvetlen hivatkozások, tudatosan szerkesztett név és tárgymutató, amely beilleszthető egy globális keresőrendszerbe is),
- dinamikus oldalszélességű, az oldal szélén állandó aktív tartalomjegyzékkel,
- esztétikus, illetve művészi megjelenésű.

Jelenleg a fenti kívánalmaknak leginkább a HTML dokumentumok adta lehetőségek felelnek meg, de rövidesen az XML alapú dokumentumok veszik át az előbbi szerepét.

A tudományos és műszaki témájú elektronikus könyvek generációi:

Generáció	Rövid leírás	Azon tulajdonságok, amelyek a következő generáció megjelenéséhez vezettek
I. generációs	A nyomtatott könyvről oldalanként bedigitalizált és képként tárolt elektronikus könyvek (A felhasználók kalózmásolatai. Készültek ilyen hivatalos PDF kiadványok régebbi nyomtatott katalógusokról és adatlapokról. Ma is célszerű az alkalmazása antik könyvek közkinccsé tételéhez. Olvasásához képnéző program szükséges.)	nincs keresési lehetőség, hatalmas tárolási méret, kis méret esetén rossz szöveg és képminőség
II. generációs	Egyszerű szövegformátumú dokumentumok külön elhelyezett képekkel (Készülhet meglévő nyomtatott könyvről vagy íródhat eleve elektronikus úton. A szöveg bevitelére használhatók szövegfelismerő programok.)	nincs hivatkozás, a képeket külön kell tárolni, gyenge megjelenés, nehéz az aktuális kép megtekintése
III. generációs	Összetett szöveg- vagy kiadványszerkesztő programmal készült dokumentumok (A megjelenés formátuma a nyomtatáshoz igazodik. A Microsoft Word program valamelyik kalózverzióját szinte minden otthoni felhasználó magáénak tudhatja.)	kötött oldalméret, drága olvasóprogram
IV. generációs	A HTML platformfüggetlen leírónyelven készült dokumentumok (Online is olvashatóak. Internetes keresőprogramokkal jól feldolgozhatóak. Jelenleg a web-oldalak nagy részének ez a formátuma.)	az adattárolási szerkezet nem egységes, a metainformációk nem egységesek, a keresés nem elég hatékony, nehezen konvertálható
V. generációs	Az XML alapú platformfüggetlen leírónyelveken készült dokumentumok (Például az XHTML és az XML szabványú dokumentumok egységes, kötelező metaadatmezővel. Külön fájlban van a tartalom és annak összefüggései, valamint a formázó utasításokat megadó adatsor.)	-

Végül de nem utolsó sorban az elektronikus könyvek egyik fő jellemzője a gyors és könnyű **másolhatóság**. Éppen emiatt nehéz (talán lehetetlen) a kiadóknak kiküszöbölni az illetéktelen másolást és használatot.

Az illetéktelen hozzáférések megakadályozására használhatók a speciálisan elektronikus könyvekhez kifejlesztett formátumok, olvasóprogramok, amelyek a könyvet kódolva tartalmazzák és jelszavas védelemmel rendelkeznek. Így hiába másolja le, illetve tölti le valaki a tartalmat, a jelszó nélkül nem tudja használni.

Folynak még próbálkozások a csupán egy adott időtartamig megtekinthető dokumentumokkal, amelyek egy bizonyos idő múlva automatikusan törlődnek a felhasználó háttértárolójáról. Természetesen a leleményes felhasználók ellen mindenféle kiadói próbálkozás hiábavaló.

A jogtalan másolást bizonyos időre csökkenteni igen, de megszüntetni nem lehet.

A megoldást az ingyenes hozzáférés jelenti. A hasznos tartalom között vagy mellett elhelyezett kevésbé hasznos hirdetésekkel, reklámokkal lehet a könyv készítésére és fenntartására a fedezetet előteremteni. A hirdetések természetesen a témához kapcsolódóak.

VÉGSZÓ

Megpróbáltunk végiggondolni néhány olyan, az elektronikus könyvek készítésénél és a felhasználó szempontjából fontos szempontot, ami a dokumentumkészítés és kezelés elengedhetetlen része kell hogy legyen. Nem csináltuk meg dolgozatunkban azokat a hivatkozásokat, animációkat, hang és filmbetéteket, linkeléseket, kereséseket, tartalmi kereszthivatkozásokat, különleges szövegelemeket, amiről írtunk, de nem is ez volt a cél.

Elég sok időt töltöttünk különböző elektronikus könyvtárak oldalain barangolással, megfigyelve hol milyen elven épülnek fel a digitális kiadványok, hogyan lehet használni a különböző szövegközi kereséseket, és a „bőség zavarában”, erre már nem maradt elég időnk.

Hogy mi lesz a jövője a nyomtatott, papíralapú kiadványoknak, azt gyakorlatilag ma lehetetlen megjósolni. De hogy az elektronikus kiadványok egyszerre praktikusak és esztétikusak legyenek, hogy gondozott legyen a tartalom, ahhoz ugyanúgy fog kelleni szerkesztő, tördelő és kiadó, mint eddig – legfeljebb nyomda nem.

A két fejezetet megosztva dolgoztuk fel. Az I. fejezetet, Széll Ildikó, a II. fejezetet Névény Tibor készítette.